Kestävät valinnat ammattikeittiön hankinnoissa

Irma Ikäheimo
Hankepäällikkö, EkoCentria

Terve valinta ammattikeittiöseminaari
Keskiviikko 4.12.2013 klo 12.00–16.15
Teknologiakeskus KETEK Oy
Korpintie 8, 67100 Kokkola

Kestävät

EkoCentrian valtakunnalliset palvelut

EkoCentria on Savon koulutuskuntayhtymän yhteydessä toimiva kestävän ruokapalveluketjun kehittämisyksikkö

Hankkeiden rahoitus: maa- ja metsätalousministeriö, ESR, OPH,

Savon koulutuskuntayhtymä, yritykset, kunnat

www.ekocentria.fi

Lähiruokaa ammattikeittiöihin -hanke

www.portaatluomuun.fi

www.kestavathankinnat.fi

Kestävät

KESTÄVÄ KEHITYS

”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.”

Ympäristön ja kehityksen

Maailmankomission raportti, 1987

Kestävät

Miksi kestäviä ruokahankintoja?

Asiakkaiden kiinnostus ruuan alkuperää kohtaan
Julkisten toimijoiden yhteiskuntavastuu

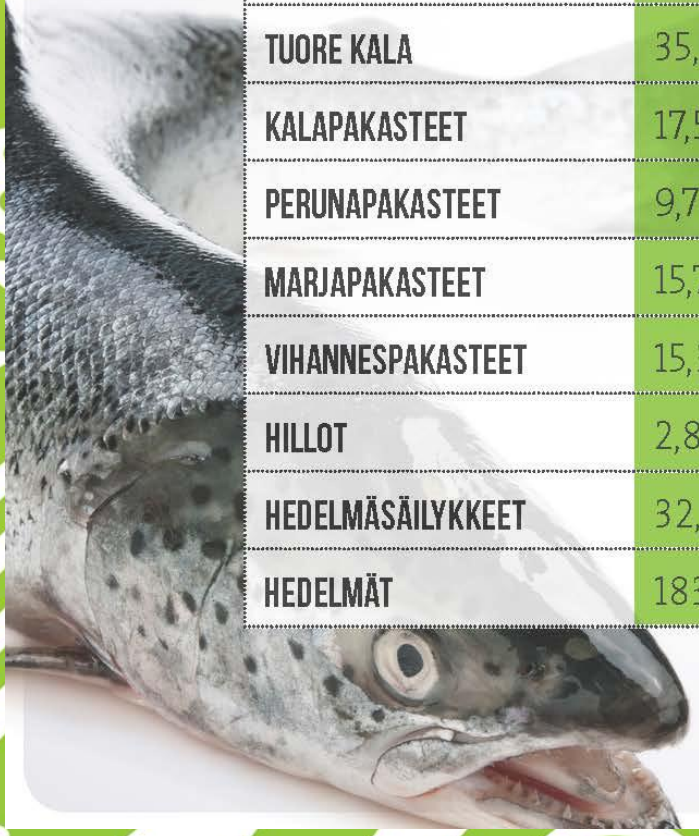
Ruokaan käytetyt varat ovat <u>investointi</u>:

- ***ympäristöön***
- ***suomalaisiin makuihin***
- ***ruuan laatuun***
- ***ruokaturvaan***
- ***kansanterveyteen***
- ***huoltovarmuuteen***
- ***oman alueen talouteen***
- ***työllisyyteen***
- ***pk-sektoriin***
- ***suomalaiseen ruokakulttuuriin***
- ***lhmisten ja eläinten hyvinvointiin***
- ***alkuperäisrotujen säilymiseen***

Kestävät

ELINTARVIKKEIDEN TUONNIN KASVU

TUOTE	2000	2011	2000	2011
	milj. €		tonnia	
RUOKALEIPÄ	10.6	**30,8**	7106	**20478**
TUORE KALA	35,0	**156,3**	9471	**40142**
KALAPAKASTEET	17,5	**33,3**	6248	**7366**
PERUNAPAKASTEET	9,7	**23,6**	13262	**26899**
MARJAPAKASTEET	15,7	**38,6**	11469	**15614**
VIHANNESPAKASTEET	15,3	**27,3**	19052	**28920**
HILLOT	2,8	**8,9**	1902	**5508**
HEDELMÄSÄILYKKEET	32,0	**63,9**	26438	**40429**
HEDELMÄT	183,5	**276,1**	233225	**268907**

Ruokapalveluiden ympäristövaikutukset

© Meri Elonheimo, EkoCentria, 2010

Kataisen hallitusohjelma:

- ***Kasvatetaan luomu- ja lähiruuan osuutta julkisista hankinnoista parantamalla ja vahvistamalla pienyritysten ja lähiruoan tuottajien osallistumista julkisten hankintojen kilpailutuksiin mm. parantamalla hankintaosaamista ja laadullisten kriteerien esilletuloa.***

- ***Hankintalaki uudistetaan niin, että kuntien suorahankintamahdollisuudet lisääntyvät ja työllisyys- ja terveyspoliittiset, sosiaaliset ja muut laatutekijät sekä innovaatio- ja ympäristöpoliittiset näkökohdat otetaan paremmin huomioon julkisissa hankinnoissa.***

Kestävät

CASE: EY:n tuomioistuimen ja markkinaoikeuden uusia ympäristömerkkejä koskevia päätöksiä

EY:n tuomioistuin linjasi asiassa C-368/10 (komissio v. Alankomaat) ympäristömerkin ja sen kriteerien ilmoittamista tarjouspyynnöissä

Ote hankintailmoituksesta:

- *Noord-Hollandin provinssilla on sopimus kahviautomaattien hoitamisesta. Sopimus päättyy 1.1.2009. Provinssi haluaa tehdä uuden sopimuksen 1.1.2009 alkaen Euroopan unionin avoimen hankintamenettelyn kautta. Tärkeä näkökohta on, että Noord-Hollandin provinssi haluaa lisätä luonnonmukaisten ja reilun kaupan tuotteiden käyttöä kahviautomaateissa.*

Tarjouspyyntöasiakirjojen liitteeseen A, jonka otsikkona oli ”Laatuprofiili”, sisältyivät muun muassa seuraavat kohdat:

- 31. Noord-Hollandin provinssi käyttää MAX HAVELAAR- ja EKO-laatumerkillä varustettua kahvia ja teetä. Vaatimus.
- 35. Valmistusaineiden on oltava, mikäli mahdollista, EKO- ja/tai MAX HAVELAAR-laatumerkin mukaisia. Enintään 15 pistettä. (valmistuksessa käytettäviä aineita, kuten maito, sokeri ja kaakao)

Ympäristönäkökohtien huomioiminen julkisissa **hankinnoissa**,

Ari Nissinen, Suomen Ympäristökeskus

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS UUSIEN JA KESTÄVIEN YMPÄRISTÖ- JA ENERGIARATKAISUJEN EDISTÄMISESTÄ JULKISISSA HANKINNOISSA

VN Kestävät valinnat –periaatepäätös 2009/2013

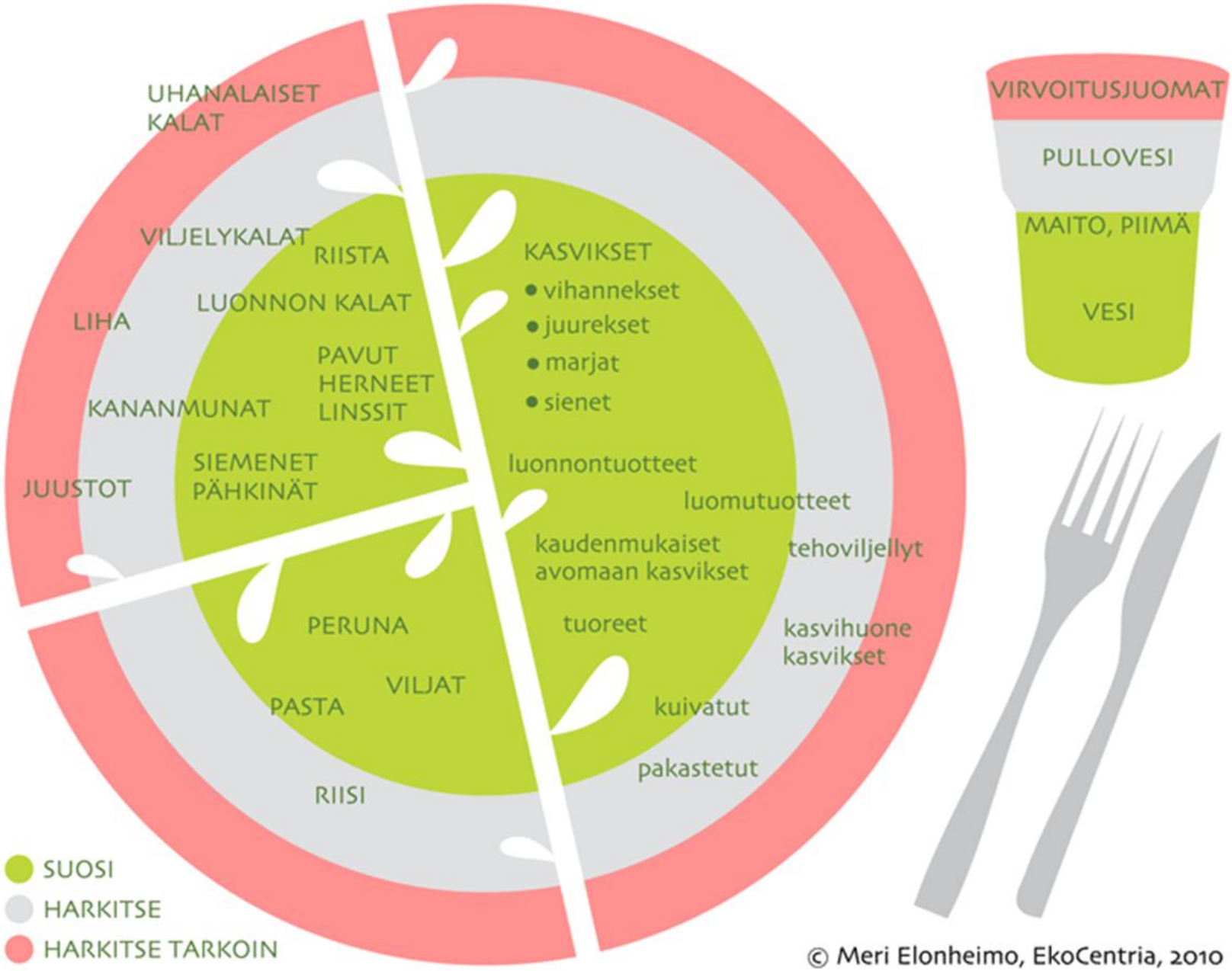
Ruokapalvelut:

Julkisissa keittiöissä tarjotusta ruoasta

- 10 prosenttia on luomua vuoteen 2015 mennessä ja
- 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä

http://www.tem.fi/files/35049/vnp_yhteiskuntavastuu_2012.pdf

Ympäristövastuullinen lautasmalli

© Meri Elonheimo, EkoCentria, 2010

Valintoja ympäristövaikutusten pienentämiseksi

Vähemmän lihaa, erityisesti nautaa, vasikkaa ja karitsaa

Enemmän vihanneksia

Enemmän viljakasveja

Enemmän kausituotteita

Tuoreita elintarvikkeita valmisaterioiden ja pakasteiden sijasta

Vähemmän hävikkiä

Hanavettä pulloveden sijasta

http://www.balticgpp.eu/the-green-procurement-guide/FI/catering.html

Kestävät

KESTÄVÄT HANKINNAT

- **KESTÄVÄT ELINTARVIKKEET =**
  - luomutuotteita
  - lähiruokaa
  - sesongin mukaista
  - kasvispainotteista ruokaa
  - Ympäristövastuullisia tuotteita

- Toteutuu TUOTTAJIEN, AMMATTIKEITTIÖN, HANKINTATOIMEN JA KUNTAPÄÄTTÄJIEN yhteistyöllä

LUOMU

- **VALVOTTU tuotantomenetelmä:**
  - Kasvintuotannossa hyödynnetään luonnon omia menetelmiä ja eläinten kasvatuksessa taataan lajille tyypille käyttäytyminen. Vastaavasti luomuelintarvikkeissa vältetään keinotekoisia aineita. GMO eli geenimuuntelua ei hyväksytä luomussa.

- **kehitetty ammattikeittiöiden tarpeisiin vuonna 2002**
- **vapaaehtoinen ja maksuton keittiöille**
- **Keittiö valitsee luomutuotteen/tuoteryhmän, jota käytetään vähintään kahdesti viikossa kohtuullinen määrä**
- **Käytettävien tuotteiden määrä lisääntyy > ylemmäs portailla**
- **hallinnoi EkoCentria ja rahoittaa Maa- ja metsätalousministeriö**

PL -keittiönä:

- **Toteutat kestäviä ruokavalintoja**
- **Olet osa luomuammattikeittiöiden verkostoa**
- **saat tietoa luomun käytöstä ruokapalveluissa**
- **vahvistat luomuketjua**

LÄHIRUOKAA TOTTAKAI!

LÄHIRUOKA =

- oman alueen paikallistaloutta, työllisyyttä ja ruokakulttuuria vahvistava ruoka, joka tuotetaan oman alueen raaka-aineesta, ja joka jalostetaan, markkinoidaan ja kulutetaan omalla alueella

- Oma alue = noin maakuntaa vastaava tai sitä pienempi alue

LÄHIRUOKA-OHJELMA

Kestävät

MUUTOKSET RUOKALISTALLA

- Lisäkkeiksi tuoreita juureksia, kaaleja, sipuleita (aika kuorimisesta)
- Riisin tilalle ohraa, kauraa, ruista
- **Kuoriperuna!**
- Kotimaista järvikalaa (jäljitettävissä)
- Suomalaisia marjoja ja hedelmiä (ei kuumennusvaatimusta)
- Naudan tilalle riistaa, broileria, possua

Kestävät

Muotoile ympäristökriteerejä vaatimuksiksi esim:

Luomua – Lisää luonnonmukaisesti tuotetun ruoan osuutta. Voit määritellä vähimmäisprosenttiosuuden tuoteryhmää ja/tai tiettyjä tuotteita kohti. Voit myös antaa palkkiopisteitä vähimmäistason ylittävistä prosenttiosuuksista.

Kausiruokaa – Määrittele vähimmäisprosenttiosuus ja/tai palkkiopisteitä kausivihannesten, -hedelmien ja -marjojen ja/tai -kalatuotteiden käytöstä. Joissakin maissa on kansallisia tai paikallisia kausiruokaluetteloita, käytä niitä ja liitä luettelo mukaan tarjouskilpailuihin ja sopimusehtoihin.

Kasvisruokaa – Määrittele vähimmäisvaatimukset kasvisruokavaihtoehdoille. Esimerkki: ruokalistalla on oltava yksi kasvisvaihtoehto joka päivä.

Vähennä hävikkiä – Lisää sopimukseen ehto, jossa vaaditaan ruokajätteen synnyn seurantaa ja toimintaohjelman luomista sen vähentämiseksi. Samaa lähestymistapaa voidaan käyttää energian ja veden kulutuksen vähentämiseen.

Kestävät

http://www.balticgpp.eu/the-green-procurement-guide/FI/catering.html

Oppaita kestävien valintojen toteuttamiseen

- ***http://www.ekocentria.fi/resources/public/Aineistot/Opetusmateriaali/Kestavan_kehityksen_tyokirja.pdf***

- *UUSI* ***Lähiruoan hankintaopas*** *11.12.2013* ***www.lahisopas.fi***

Kestävät

Hankintalainsäädännön kokonaisuudistus mahdollisesti voimaan vuoden 2016 keväällä

Työllisyyteen, terveyteen ja sosiaalisiin näkökohtiin liittyvät tekijät otetaan paremmin hankinnoista huomioon.

pk-yritysten osallistumista tarjouskilpailuun parannetaan, tarkastellaan kansallisia kynnysarvoja

Teknisissä eritelmissä voidaan asettaa kriteerejä tuotantoprosessille tai muulle elinkaaren vaiheelle
+ Ympäristökriteerit

Innovaatiokumppanuusmenetelmä: hankitaan tuote, jota ei ole vielä markkinoilla saatavissa. Ensin kilpailutetaan tutkimus/kehittämistyö > tuote hankitaan kehittäjältä

Kestävät

MUUTOKSET PÄÄSSÄ, PANNULLA JA LAUTASELLA

Kuka on julkisten ruokapalveluiden asiakas ?

Ruokailija keskiöön

Kestävä valinta huomio:

- **Sosiaalisen /kulttuurisen**
- **Taloudellisen**
- **Ekologisen näkökulman ruuan valintaan**

Kestävät

KUN HALUAT TULEVAISUUDESSA KESTÄVÄSTI TUOTTETTUA, TURVALLISTA RUOKAA

SIITÄ ON PÄÄTETTÄVÄ TÄNÄÄN!